

แรงจูงใจการทำงานจิตอาสาตามหลักพุทธจิตวิทยาของบุคคล หลากหลายอาชีพในสังคมไทย

The Motivation of the Volunteer Work According to the Principle of Buddhist Psychology a Variety of Occupations in Thai Society

พิไลวรรณ บุญล้น¹, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง² และ กมลาศ ภวชนาธิพงษ์³

Pilaiwan Boonlon, Siriwat Srikrueadong, and

Kamalas Phoowachanathipong

(pb.pilaiwan@gmail.com, siriwatmcu@gmail.com, and

kamalas2013@gmail.com)

Received: November 05, 2020

Revised: January 15, 2021

Accepted: January 15, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจการทำงานจิตอาสาตามแนวทางพระพุทธศาสนาและหลักจิตวิทยา 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมแรงจูงใจการทำงานจิตอาสาของบุคคลหลากหลายอาชีพ กรณีศึกษา ผู้ได้รับรางวัลดาราวอร์ดของเสถียรธรรมสถาน 3) เพื่อเสนอแนวทางการสร้างแรงจูงใจการทำงานจิตอาสาของบุคคลหลากหลายอาชีพ กรณีศึกษา ผู้ได้รับรางวัลดาราวอร์ดของเสถียรธรรมสถาน กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้ทำงานจิตอาสาที่ได้รับรางวัลดาราวอร์ดของเสถียรธรรมสถานระหว่างปี พ.ศ. 2555-2561 ทั้งชายและหญิง จำนวน 10 สาขาอาชีพ รวม 14 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คำถามสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) พบผลวิจัย ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจการทำงานจิตอาสาตามแนวทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่นำมาเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา ได้แก่ อริยวัฑฒ 5 พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 หลักจิตวิทยา คือทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจของมาสโลว์ และแมคเคลแลนด์

¹ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{2,3} ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. ปัจจัยที่ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา มี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) มีจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยเมตตา 2) ความมีศีลธรรมในตนเอง เสียสละช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน เพื่อแม่และแบ่งปัน 3) มีจิตที่เป็นผู้ให้ มีทัศนคติที่ดี คิดดี คิดทางบวก 4) มีความเห็นใจผู้อื่น 5) ความวิริยะอุตสาหะ คิดช่วยเหลือผู้อื่น การทำงานที่ทำด้วยใจ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1) การเลี้ยงดูจากคนในครอบครัว 2) การเห็นตัวอย่างจากบุคคลต้นแบบที่ทำความดี ช่วยเหลือสังคม ทำให้เกิดศรัทธาที่จะดำเนินรอยตาม รวมทั้งจากการได้ศึกษาพระพุทธศาสนา ได้เรียนรู้ถึงความเสียสละของพระพุทธเจ้า การได้เห็นพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 รวมถึงการทำงานเพื่อสังคมของคุณแม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุต และพ่อแม่ของตนเองที่อบรมสั่งสอนและทำให้ดูเป็นตัวอย่าง 3) การมีกัลยาณมิตร ชักชวนไปร่วมทำกิจกรรมดี ๆ ช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมที่ได้รับความเดือดร้อน

3. แนวทางการสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาตามหลักพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วย 1. มีใจ และความคิดเชิงบวก ที่พร้อมในการช่วยเหลือผู้อื่น 2. มีความเสียสละ โอบอ้อมอารี แบ่งปันให้แก่ผู้อื่น 3. มีกัลยาณมิตร ชักชวนไปร่วมทำกิจกรรมดี ๆ เพื่อสังคม 4. มีบุคคลต้นแบบ ที่เป็นตัวอย่างในการทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทน 5. มีความรับผิดชอบ ต่อสังคม 6. มีปัญญาพิจารณาสิ่งที่ควรทำ เหมาะสมตามความสามารถของตนและทำด้วยสติ

คำสำคัญ: แรงจูงใจ, การทำงานจิตอาสา, พุทธจิตวิทยา

Abstracts

The purpose of this article were: 1. to investigate concepts and theories relating to volunteer working motivation through Buddhism and psychological principles, 2. To study factors enhancing volunteer working motivation of people with different professions; the case study in persons received the Tara award of Sathira Dhammasathan, and 3. to propose the effective ways of enhancing working volunteer of people with different careers; the case study in persons received the Tara award of Sathira Dhammasathan. The qualitative research methodology was applied in this

study. The 14 subjects, both male and female, working in 10 different careers were selected by purposive sampling method. The qualitative data were collected by using the interview and then were analyzed by using content analysis. Major research findings indicated as follows.

1. Theoretical concepts of motivation of volunteer work according to Buddhism approach. The principles used to motivate the volunteer work are Ariyawat 5, Brahmaviharn 4, and Sangkhawattu 4. The principles of psychology are Maslow's and McClelland 's theory of motivation.

2. There are 2 factors that promote motivation, volunteer work, namely internal factors: 1) compassionate mind; 2) self-morality; self-sacrifice to help others without expecting compensation. Be generous and share. 3) Have a giver mind. Have a good attitude, think well, think positively 4) have empathy 5) perseverance Think about helping others Work done by heart. And external factors are 1) parenting from the family, 2) seeing an example from a model who does good. Help society causing faith to follow Both from studying Buddhism Learned of the sacrifice of the Buddha, seeing the royal duties of King Bhumibol Adulyadej Rama IX, including the social work of Sansanee nuns and their parents who teach and make them, 3) having a good friend persuade them to do good activities, help others in the society who have suffered.

3. Guidelines for motivating volunteer work according to Buddhist psychology principles consist of: 1. Mindfulness and positive thinking that are ready to help others 2. There is sacrifice, generosity, sharing with others 3. Have good friend persuade to join in doing good social activities 4. Have a role model that is an example of doing good without expecting returns. 5. Responsible to society 6. Have intelligence to consider things that should be done. Appropriate according to one's ability and made with consciousness.

Keywords: Motivation, Volunteer Work, Buddhist Psychology

บทนำ

สังคมโลกกำลังเข้าสู่ภาวะวิกฤติไม่ว่าจะเป็นวิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตการเมือง และวิกฤตสังคม ซึ่งลูกหลานมาอยู่ประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และการแก้ปัญหาวิกฤตดังกล่าวไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องอาศัยทุกภาคส่วนทั้งในระดับมหภาค และในระดับจุลภาค ต้องใช้เวลา ใช้ความละเอียดอ่อน และความเด็ดขาดในเวลาเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิกฤตที่ถาโถมลงสู่จุดที่เล็กที่สุด หรือปัจเจกบุคคลเป็นวิกฤตที่น่าเป็นห่วง เพราะบุคคลย่อมเชื่อมต่อกับบุคคลก่อให้เกิดเป็นสังคมทุกวันนี้ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีสูงมากทำให้การแก้ปัญหาในระดับมหภาคหรือในระดับใหญ่ตามไม่ทัน ปัญหาปัจเจกที่ส่งผลต่อองค์กรรวม ดังนั้นสังคมจึงต้องมีปัจเจกบุคคลที่มีความดี เป็นคนดีมีศีลธรรมที่พร้อมไม่สร้างปัญหา และพร้อมช่วยกันแก้ปัญหาด้วยความเสียสละ แต่นับวันบุคคลเหล่านี้ก็ดูเหมือนจะลดน้อยถอยลงเพราะขาดกำลังใจและเครือข่ายในการขับเคลื่อนพลังความดีออกไปสู่สังคม เพราะหลายคนคุ้นชินกับวลีที่ว่า “เพราะการทำดีมันยาก” หรือ “ทำดีไม่มีคนเห็น” จึงทำให้สังคมในทุกวันนี้ขาดการหล่อหลอมขัดเกลา โดยเฉพาะด้านจิตใจส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นมากมาย

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่ได้รับการยอมรับถึงแนวทางในการแก้ปัญหาด้านศีลธรรมเพราะสังคมไทยนั้นเป็นสังคมหนึ่งที่ยอมรับพระพุทธศาสนา และได้รับการหล่อหลอมจากหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามายาวนาน วิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ตั้งแต่กำเนิดจนถึงตาย จึงเกี่ยวโยงสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพระพุทธศาสนา สามารถนำหลักธรรมสำคัญที่มีอยู่ในพระไตรปิฎกมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะปัญหาด้านจริยธรรมและศีลธรรมทำให้เกิดการสรรค์สร้างคุณงามความดีที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง และสังคมที่หาได้ยากมากขึ้นทุกทีเพราะการปฏิบัติตนของคนในสังคมปัจจุบันมีแต่ภาพของความเห็นแก่ตัว เอาแต่ได้ไม่มีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อกัน เป็นสังคมที่ขาดศีลธรรม ดังที่ท่านพุทธทาสได้บรรยายธรรมในโอกาสที่ท่านมีอายุครบ 7 ทศวรรษ ในหัวข้อที่ท่านแสดงธรรมคือ “โลกวิปริต” (มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ, 2560). ซึ่งกล่าวโดยสรุปก็คือโลกนี้วิปริต เพราะการคลาดเคลื่อนออกจากหลักธรรมจนตกเข้าไปเป็นทาสของวัตถุนิยม ด้วยเหตุนี้ท่านจึงเรียกร้องให้ชาวพุทธทั้งหลายพยายามเข้าถึงหัวใจของพุทธศาสนา เพื่อพาตนให้หลุดพ้นจากอำนาจของวัตถุนิยม และช่วยกันนำศีลธรรมกลับมาเพราะ “ถ้าศีลธรรมไม่กลับมาโลกาจะวินาศ” สังคมไทยกำลังเสื่อมลงเพราะคนเห็นแก่ตัวและขาดศีลธรรมกันมากขึ้น เต็มไป

ด้วยปัญญา และเต็มไปด้วยเรื่องไม่ปรกติ ทั้งปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม และปัญหาการเมือง ถึงเวลาหรือยังที่เราจะกลับไปหา “ศีลธรรม” แก่ปัญหาที่ต้นเหตุ เพื่อเอาความปรกติสุขกลับมา ทำความดี ละเว้นความชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ เมื่อเป็นเช่นนี้การสร้างเสริมคุณธรรม และศีลธรรมในสังคมจึงเป็นเรื่องสำคัญเป็นอย่างยิ่ง สังคมขาดแคลน ผู้นำทางด้านคุณธรรม ในการทำความดี สังคมต้องการปัจเจกบุคคลที่เป็นคนดี มีศีลธรรม และมีความเสียสละที่จะร่วมมือกันสร้างเครือข่าย เพื่อจรรโลงศีลธรรมให้ดำรงอยู่ต่อไป และการส่งเสริมสนับสนุนคนดีก็มีความจำเป็น เพราะในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการเผยแพร่ภาพการกระทำที่ขาดจริยธรรม และศีลธรรมอยู่ตลอดเวลาทางโลกอินเทอร์เน็ตและในสื่อต่าง ๆ

กระบวนการ และแนวทางในการสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างคนให้มีจิตอาสา อาจเป็นเพราะได้รับแรงบันดาลใจจากบุคคลต้นแบบที่กระทำแล้วส่งผลให้กระทำตาม เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจของผู้ที่มุ่งมั่นจะพัฒนาตนเพื่อเป็นจิตอาสา ถ้าสามารถสร้างคนดีมีจิตอาสาได้มากขึ้น จะส่งผลให้ประเทศมีพลังในการพัฒนาสังคมได้มั่นคง มั่นคง ยั่งยืน ได้ดีขึ้น การส่งเสริมกิจกรรม “จิตอาสา” เป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาผู้นำ และประชาชนให้ทำความดี มีคุณธรรม เสถียรธรรมสถาน โดยท่านแม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุต ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานในด้านนี้มานาน และได้ทำ “ตาราอวอร์ด” ขึ้นในปี พ.ศ. 2555 เพื่อส่งเสริมคนทำความดี และส่งเสริมการนำหัวใจพระโพธิสัตว์ที่อยู่ในการทำงานของผู้รับรางวัลให้เกิดพลังขับเคลื่อนเพิ่มขึ้นเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาสังคมในแง่มุมต่าง ๆ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาตามแนวทางพระพุทธศาสนาและหลักจิตวิทยาเป็นอย่างไร กระบวนการสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา และแนวทางการสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา ซึ่งจุดเริ่มต้นของการสร้างคนให้มีจิตอาสา อาจเป็นเพราะได้รับแรงบันดาลใจจากบุคคลต้นแบบที่กระทำแล้วส่งผลให้กระทำตาม เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจของผู้ที่มุ่งมั่นจะพัฒนาตนเพื่อเป็นจิตอาสา งานวิจัยนี้ จึงเริ่มศึกษาจากตัวแบบของผู้มีจิตอาสาซึ่งได้รับการคัดเลือกให้เข้ารับรางวัลในโครงการ ตาราอวอร์ดของเสถียรธรรมสถาน ผลงานวิจัยจะได้นำไปพัฒนาต่อเป็นกระบวนการสร้างจิตอาสาสำหรับคนไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจการทำงานจิตอาสาตามแนวทางพระพุทธศาสนาและหลักจิตวิทยา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมแรงจูงใจการทำงานจิตอาสาของบุคคลหลากหลายอาชีพ กรณีศึกษา ผู้ได้รับรางวัลดาราวอร์ดของเสถียรธรรมสถาน
3. เพื่อเสนอแนวทางการสร้างแรงจูงใจการทำงานจิตอาสาของบุคคลหลากหลายอาชีพ กรณีศึกษา ผู้ได้รับรางวัลดาราวอร์ดของเสถียรธรรมสถาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิจัยด้านข้อมูลเอกสาร ศึกษาค้นคว้าข้อมูลปฐมภูมิ จากคัมภีร์พระพุทธศาสนา รวบรวมข้อมูลจากหลักพุทธธรรมในพระไตรปิฎก เอกสารวิชาการงานวิจัย สิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง และค้นคว้ารวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระอาราย ตารามหาโพธิสัตว์ หรือพระศยามตารา ได้แก่ หนังสือ เอกสารเผยแพร่ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร เพื่อให้ศึกษาข้อมูล เพื่อศึกษาหัวใจพระโพธิสัตว์ และทำงานด้วยหัวใจโพธิสัตว์ของเสถียรธรรมสถาน

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยนำข้อคำถามที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากอาจารย์ที่ปรึกษา ความตรงเชิงวัตถุประสงค์จากผู้เชี่ยวชาญ นำข้อเสนอแนะไปปรับปรุง แล้วนำไปดำเนินการสัมภาษณ์บุคคล

ขั้นตอนที่ 3 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้ทราบถึงแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาตามหลักพุทธจิตวิทยา

เครื่องมือในการวิจัย

1. คำถามสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 9 ข้อ โดยมีลักษณะที่มีคำถามและข้อกำหนดที่แน่นอน เพื่อค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา ด้วยคำถามเดียวกันมีลำดับขั้นตอนเฉพาะเจาะจง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประเด็น

สำคัญเกี่ยวกับแรงจูงใจการทำงานจิตอาสาตามหลักพุทธจิตวิทยาของบุคคลหลากหลายอาชีพในสังคมไทยเป็นสำคัญ โดยผ่านตรวจคุณภาพเครื่องมือผู้เชี่ยวชาญ มีค่าคุณภาพเครื่องมือ (IOC) เท่ากับ 0.90

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียง กล้องบันทึกภาพนิ่ง และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตีความ มาวิเคราะห์เพื่อนำผลการสัมภาษณ์มาใช้เป็นข้อมูล นำข้อมูลมาจัดเป็นหมวดหมู่ และนำข้อมูลที่สอดคล้องหรือสนับสนุนกันมาสรุปเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากผลการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจสอบความถูกต้องของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เนื้อหาและตีความ จัดหมวดหมู่ นำข้อมูลที่สอดคล้องหรือสนับสนุนกันมาเป็นแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจการทำงานจิตอาสาตามหลักพุทธจิตวิทยาของบุคคลหลากหลายอาชีพในสังคมไทย และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยจากการเชื่อมโยงประเด็นสำคัญที่ได้แล้วนำข้อสรุปที่ได้มาขยายความเชื่อมโยงให้เห็นเป็นภาพรวมเขียนเป็นคำอธิบายโดยละเอียดโดยใช้คำพูดของผู้ให้ข้อมูลมาเป็นตัวอย่าง เพื่อแสดงว่าข้อมูลมีความน่าเชื่อถือและสามารถตรวจสอบได้

ผลการวิจัย

พบผลการวิจัย ดังนี้

1. จากการศึกษานวนคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจการทำงานจิตอาสาตามแนวทางพระพุทธศาสนา พบว่าหลักธรรมที่นำมาเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา ได้แก่ อริยวัฑฒิ 5 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552) พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 และหลักจิตวิทยา คือทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจของ มาสโลว์ และแมคเคลแลน จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า หลักพุทธธรรมที่สร้างแรงจูงใจการทำงานจิตอาสา ได้แก่

อริยวัฑฒ 5 คือ หลักปฏิบัติที่นำไปสู่ความเจริญงอกงาม ประกอบด้วย ศรัทธา (งอกงามด้วยศรัทธา) หมายถึง มีความเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เชื่อด้วยปัญญาและเหตุผล ศีล (งอกงามด้วยศีล) หมายถึง รักษากายและวาจาให้เรียบร้อยเป็นปกติ ในทางปฏิบัติคือการรักษาศีล 5 หรือ ศีล 8 ของชาวพุทธทั่วไป สุตะ (งอกงามด้วยสุตะ) หมายถึง ความรู้ที่ได้ยินได้ฟัง หรือการศึกษาหาความรู้ด้วยการฟังซึ่งรวมถึงการอ่านหนังสือและใช้สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการแสดงหาความรู้ จาคะ (งอกงามด้วยจาคะ) หมายถึง รู้จักเสียสละ แบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่น และปัญญา (งอกงามด้วยปัญญา) หมายถึง มีความรู้อย่างกว้างขวาง รู้ชัดเจน และรู้จริง เป็นความรู้ทั้งในวิชาชีพ วิชาสามัญ หรือรู้เท่าทันโลก

พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมประจำใจเพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐ และบริสุทธิ์เฉกเช่นพรหม เป็นแนวธรรมปฏิบัติของผู้ที่ปกครอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 4 ประการ ได้แก่ เมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษยสัตว์ทั่วหน้า

สังคหัตถ์ 4 ได้แก่ ทาน การให้ การเสียสละ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น ช่วยปลูกฝังให้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว แบ่งปันกัน (แบ่งปันไปมา) ปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน จริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ เหมาะกับกาลเทศะ พูดดีต่อกัน (พูดจาจับใจ)

จะเห็นได้ว่าการมีจิตอาสาเป็นการเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ การเสียสละเวลา สิ่งของ เงินทอง แรงกาย สติปัญญา เพื่อสาธารณะประโยชน์เป็นจิตใจที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี ที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม เพื่อให้ผู้อื่นมีความสุขด้วย การกระทำด้วยความสมัครใจ และไม่หวังผลตอบแทน มีการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นสาธารณะประโยชน์ เป็นสำนึกของบุคคลที่มีต่อส่วนรวม เอาใจใส่ป้องกันแก้ไขปัญหาสังคม

สำหรับหลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแรงจูงใจการทำงานจิตอาสา มีแนวคิดทฤษฎีจิตวิทยาประกอบด้วยหลายปัจจัย นักจิตวิทยายอมรับกันว่ากระบวนการทำงานของจิตนั้นต้องอาศัยหลักการหลาย ๆ อย่างในการวิเคราะห์ธรรมชาติของมนุษย์ในเชิงจิตวิทยาต้องมองให้ลึกลงไปถึงสิ่งที่ป็นต้นเหตุกระตุ้นกระบวนการทำงานของจิต แนวคิดทางจิตวิทยา ที่กล่าวถึงแรงผลักดันพฤติกรรมที่น่าสนใจมีอยู่หลายแนวคิด โดยผู้วิจัยศึกษา 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (1954) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าความต้องการของ

บุคคลจะเป็นจุดเริ่มต้นของขบวนการจูงใจ และทฤษฎีของ McClelland (1961) มีความสอดคล้องกับความพึงพอใจเพราะความต้องการที่เกิดขึ้นมาจากแรงจูงใจเกิดจากสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล ความต้องการทางร่างกายของจิตอาสาหรือจิตอาสาเครือข่าย ความต้องการขั้นพื้นฐานหรือปัจจัย 4 คงไม่ใช่ความต้องการขั้นสูง หากแต่หมายถึงความต้องการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้สังคม ต้องการให้ทุกคนอยู่ดีกินดีมีความอบอุ่น หรือมีชีวิตอยู่ต่อไปนาน ๆ บางคนอาจต้องการเผชิญความท้าทายเพื่อทดสอบร่างกายและจิตใจของตน ซึ่งนั่นไม่ได้หมายความว่า มีต้องการทรัพย์สินเงินทองเพื่อมาตอบสนองความต้องการ เพราะเขาเหล่านั้นยังคงทำงานจิตอาสาอย่างสมัครใจไม่มีค่าตอบแทนใด ๆ หากแต่เข้ามาเพื่อช่วยเหลือและช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ซึ่งหากเปรียบเทียบทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการของมาสโลว์ นั้น ถือเป็นขั้นกว่าของความต้องการดังกล่าว เพราะจิตอาสาไม่ได้ต้องการความมั่นคงแค่ต่อตนเองเท่านั้น แต่ยังรวมถึงคนทุกคนในสังคมด้วย เช่นเดียวกับจิตอาสาหรือจิตอาสาตามสถานการณ์ต่าง ๆ ก่อให้เกิดความรู้สึกต้องการช่วยเหลือและทำประโยชน์ให้ผู้อื่นได้รับความสุข ต้องการอำนวยความสะดวก แบ่งปันและร่วมมือกันพัฒนาสังคมให้เกิดความสงบ คือสิ่งที่เหล่าจิตอาสาทุกคนต่างต้องการที่จะได้รับเหนือกว่าค่าตอบแทนที่เป็นเงินทองหรือสิ่งของต่าง ๆ และแนวความคิดของ Maslow ที่ได้อธิบายถึงลำดับความต้องการของมนุษย์ โดยที่ความต้องการจะเป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมเพื่อไปสู่ความต้องการนั้น ดังนั้น ถ้าเข้าใจความต้องการของมนุษย์ก็สามารถอธิบายถึงเรื่องแรงจูงใจของมนุษย์ได้เช่นเดียวกัน

การมีจิตอาสา เป็นการให้และช่วยเหลือสังคม และเป็นการปลูกจิตใจคนไทยให้องกามขึ้นอีกครั้งในการมาช่วยกันดูแลสังคมไทย ดูแลสิ่งแวดล้อมชุมชนปัญหาต่างๆ รอบๆ ตัว สนใจดูแลความทุกข์ของคนรอบข้าง เข้าใจผู้อื่นร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งดี ทำดีให้เป็นรูปธรรมในสังคมไทย และรับผิดชอบสังคมร่วมกัน เป็นการกระทำที่เสียสละเพื่อส่วนรวม เรียกว่า “จิตอาสา”

2. ปัจจัยที่ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาของบุคคลหลากหลายอาชีพ จากการสัมภาษณ์ผู้ได้รับรางวัลดาราดาวอร์คของเสถียรธรรมสถาน สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา แบ่งได้ 2 ด้าน คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) มีจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยเมตตา 2) ความมีศีลธรรมในตนเอง เสียสละช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน เพื่อแม่และแบ่งปัน 3) มีจิตที่เป็นผู้ให้ มีทัศนคติที่ดี คิดดี คิดทางบวก 4) มีความเห็นใจผู้อื่น 5) ความวิริยะอุตสาหะ คิดช่วยเหลือผู้อื่น การทำงานที่ทำด้วยใจ ปัจจัย

ภายนอก ได้แก่ 1) การเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนจากครอบครัว 2) การมีบุคคลต้นแบบที่ทำความดีช่วยเหลือสังคม ทำให้เกิดศรัทธาที่จะดำเนินรอยตาม ทั้งจากการได้ศึกษาพระพุทธศาสนา ได้เรียนรู้ถึงความเสียสละของพระพุทธเจ้า การได้เห็นพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 รวมถึงการทำงานเพื่อสังคมของคุณแม่ชี ศันสนีย์ เสถียรสุต และพ่อแม่ของตนเองที่อบรมสั่งสอนและทำให้ดู 3) มีกัลยาณมิตร ชักชวนไปร่วมกิจกรรม ช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมที่ได้รับความเดือดร้อน

3. แนวทางการสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาของบุคคลหลากหลาย จากการสัมภาษณ์ผู้ได้รับรางวัลดาราวอร์ดของเสถียรธรรมสถาน สรุปแนวทางการสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาตามหลักพุทธจิตวิทยา โดยแบ่งเป็น 6 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) ใจ และความคิดเชิงบวก ที่พร้อมในการช่วยเหลือผู้อื่น
- 2) ความเสียสละ โอบอ้อมอารี แบ่งปันให้แก่ผู้อื่น
- 3) กัลยาณมิตร ชักชวนไปร่วมทำกิจกรรมดี ๆ เพื่อสังคม
- 4) บุคคลต้นแบบ ที่เป็นตัวอย่างในการทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทน
- 5) ความรับผิดชอบต่อสังคม
- 6) ปัญญาพิจารณาสิ่งที่ควรทำ เหมาะสมตามความสามารถของตน ทำด้วยสติ

แรงจูงใจในการทำจิตอาสาตามหลักพุทธจิตวิทยา เริ่มจากบุคคลตัดสินใจเข้ามาเป็นจิตอาสา มาจากปัจจัยหลายประการ ปัจจัยภายใน เช่น การมีหัวใจที่เมตตา ความคิดเชิงบวก ตั้งใจที่จะช่วยเหลือผู้ที่ประสบความเดือดร้อน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เข้าใจและเห็นใจผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้ง ทำแล้วเกิดความสุข โดยอาจมีปัจจัยภายนอกเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้มีโอกาสเข้ามาทำงานจิตอาสา เช่น มีเพื่อนหรือกัลยาณมิตรมาชักชวน ไปร่วมทำกิจกรรมดี ๆ เพื่อสังคม เช่น ปลูกป่า ทำบุญ และที่สำคัญคือการมีบุคคลต้นแบบที่เป็นแบบอย่างให้ทำตาม ดังเช่น พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงเป็นต้นแบบของการทำงาน ที่ทรงงานอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย การทำงานจิตอาสาต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ใช้ร่างกายและสติปัญญาพิจารณาสิ่งที่ควรทำตามความเหมาะสม ทำตามความสามารถไม่เบียดเบียนตนเอง หากต้องการให้คนมีสำนึกที่ดีจะต้องส่งเสริมทั้งปัจจัยภายใน คือ ส่งเสริมให้เกิดความรักหรือสร้างสำนึกที่ดีให้ตนเอง ซึ่งเป็นแรงจูงใจภายใน ให้พร้อมช่วยเหลือสถาบันทางสังคม ไม่ว่า

จะเป็นครอบครัว เครือญาติ เพื่อน เป็นต้น พยายามหาวิธีผลักดัน ส่งเสริม หนุนจุนเจือให้สังคม โดยทั่วไป ทั้งกลุ่มคนและองค์กรสร้างกิจกรรมหรือโครงการที่จะนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกที่ดีซึ่งเป็นแรงจูงใจภายนอก

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจการทำงานจิตอาสาตามแนวทางพระพุทธและหลักจิตวิทยา พบว่า หลักธรรมที่นำมาเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา ได้แก่ หลักพุทธธรรม ได้แก่ อริยวัฑฒิ 5 พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 และหลักจิตวิทยา คือ ทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจของ มาสโลว์และแมคเคลแลน

หลักพุทธธรรมที่เอื้อต่อการสร้างแรงจูงใจการทำงานจิตอาสา ได้แก่ หลักอริยวัฑฒิ 5 พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเห็นได้ว่าการมีจิตอาสาเป็นการเอื้อเพื่อเผื่อแผ่การเสียสละเวลา สิ่งของ เงินทอง แรงกาย สติปัญญา เพื่อสาธารณะประโยชน์เป็นจิตใจที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี ที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม เพื่อให้ผู้อื่นมีความสุขด้วย การกระทำด้วยความสมัครใจ และไม่หวังผลตอบแทน มีการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นสาธารณะประโยชน์ เป็นสำนึกของบุคคลที่มีต่อส่วนรวม เอาใจใส่ป้องกันแก้ไขปัญหาสังคม และหลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแรงจูงใจการทำงานจิตอาสา มี 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ และทฤษฎีของแมคเคลแลน

“การมีจิตอาสา” เป็นการให้และช่วยเหลือสังคมและเป็นการปลูกจิตใจคนไทยให้องกามขึ้นอีกครั้งในการมาช่วยกันดูแลสังคมไทย ดูแลสิ่งแวดล้อมชุมชนปัญหาต่างๆ รอบๆ ตัว สนใจดูแลความทุกข์ของคนรอบข้าง เข้าใจผู้อื่นร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งดี ทำให้เป็นรูปธรรมในสังคมไทย และรับผิดชอบสังคมร่วมกัน เป็นการกระทำที่เสียสละเพื่อส่วนรวมเรียกว่า “จิตอาสา”

2. ปัจจัยที่ส่งเสริมแรงจูงใจการทำงานจิตอาสาของบุคคลหลากหลายอาชีพ พบว่า จากการสัมภาษณ์ผู้ได้รับรางวัลดาราวอร์ดของเสถียรธรรมสถาน สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา แบ่งได้ 2 ด้าน คือ

ปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) มีจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยเมตตา 2) ความมีศีลธรรมในตนเอง เสียสละช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน พ่อแม่และแบ่งปัน 3) มีจิตที่เป็นผู้ให้ มีทัศนคติที่ดี คิดดี คิดทางบวก 4) มีความเห็นใจผู้อื่น 5) ความวิริยะอุตสาหะ คิดช่วยเหลือผู้อื่น การทำงานที่ทำได้ด้วยใจ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1) การเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนจากครอบครัว 2) การมีบุคคลต้นแบบที่ทำความดี ช่วยเหลือสังคม ทำให้เกิดศรัทธาที่จะดำเนินรอยตาม ทั้งจากการได้ศึกษาพระพุทธศาสนา ได้เรียนรู้ถึงความเสียสละของพระพุทธเจ้า การได้เห็นพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 รวมถึงการทำงานเพื่อสังคมของคุณแม่ชีคันสนีย์ และพ่อแม่ของตนเองที่อบรมสั่งสอนและทำให้อย่างดี 3) มีกัลยาณมิตร ชักชวนไปร่วมกิจกรรม ช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมที่ได้รับความเดือดร้อน

3. แนวทางการสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาของบุคคลหลากหลาย พบว่าจากการสัมภาษณ์ผู้ได้รับรางวัลตาราวอร์ดของเสถียรธรรมสถาน สรุปแนวทางการสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาตามหลักพุทธจิตวิทยา โดยแบ่งเป็น 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ใจ และความคิดเชิงบวก ที่พร้อมในการช่วยเหลือผู้อื่น 2) ความเสียสละ โอบอ้อมอารี แบ่งปันให้แก่ผู้อื่น 3. กัลยาณมิตร ชักชวนไปร่วมทำกิจกรรมดี ๆ เพื่อสังคม 4. บุคคลต้นแบบ ที่เป็นตัวอย่างในการทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทน 5. ความรับผิดชอบต่อสังคม และ 6. ปัญญาพิจารณาสิ่งที่ควรทำ เหมาะสมตามความสามารถของตน และทำด้วยสติ

จากผลการวิจัยนี้ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาตามแนวทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่นำมาเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาเป็นหลักธรรม แต่ที่นำมาใช้ในการสร้างแนวทางทางการสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา ได้แก่ อริยวัฑฒิ 5 พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกันธิชา เผือกเจริญ (2556) ที่ได้ศึกษา “ศึกษากระบวนการทำงานของจิตอาสา กรณีศึกษาการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย อโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร” ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลการทำงานจิตอาสา สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 หมวดธรรม คือ 1) พรหมวิหาร 4 2) อิทธิบาท 4 3) สังคหวัตถุ 4 4) สาราณียธรรม 6 และ 5) สัมปยุตตทาน 8 หลักพุทธธรรมที่กล่าวมานี้ หากปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดสมาธิ จนก่อให้เกิดปัญญา ทั้งทางโลกและทางธรรมโดยมีศีลเป็นบาทฐาน เมื่อศีลบริบูรณ์ การเจริญสมาธิ และปัญญา จะอุปการะ

เกื้อกูลให้คุณความดีเจริญขึ้นด้วยในหนทางแห่งอริยมรรคมีองค์ 8 และหลักจิตวิทยา ตามแนวความคิดของมาสโลว์ ซึ่งอธิบายถึงลำดับความต้องการของมนุษย์โดยที่ความต้องการจะเป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมเพื่อไปสู่ความต้องการ ถ้าเข้าใจความต้องการของมนุษย์ก็สามารถอธิบายถึงเรื่องแรงจูงใจของมนุษย์ได้เช่นเดียวกัน และทฤษฎีของแมคคลีแลนด์ มีความสอดคล้องกับความพึงพอใจเพราะความต้องการที่เกิดขึ้นมาจากแรงจูงใจเกิดจากสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล

2. ปัจจัยที่ส่งเสริมแรงจูงใจการทำงานจิตอาสาของบุคคลหลากหลายอาชีพ จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า แรงจูงใจเกิดจากสิ่งเร้า ทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล 1) ภายใน ได้แก่ ความรู้สึกต้องการ หรือขาดอะไรบางอย่าง จึงเป็นพลังชักจูง หรือกระตุ้นให้มนุษย์ประกอบกิจกรรมเพื่อทดแทนสิ่งที่ขาดหรือต้องการนั้น 2) ภายนอก ได้แก่ สิ่งใดก็ตามที่มาเร้าเร้า นำช่องทางและมาเสริมสร้างความปรารถนาในการประกอบกิจกรรมในตัวมนุษย์ ซึ่งแรงจูงใจนี้อาจเกิดจากสิ่งเร้าภายใน หรือภายนอก แต่เพียงอย่างเดียว หรือทั้งสองอย่างพร้อมกันได้ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า แรงจูงใจการทำงานจิตอาสาเกิดจากทั้งปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ตามรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) มีจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยเมตตา 2) ความมีศีลธรรมในตนเอง เสียสละช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน เพื่อแม่และแบ่งปัน 3) มีจิตที่เป็นผู้ให้ มีทัศนคติที่ดี คิดดี คิดทางบวก 4) มีความเห็นใจผู้อื่น 5) ความวิริยะอุตสาหะ คิดช่วยเหลือผู้อื่น การทำงานที่ทำได้ด้วยใจ การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน มีจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยเมตตา เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมแรงจูงใจการทำงานจิตอาสา และปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1) การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว 2) การเห็นตัวอย่างจากบุคคลต้นแบบที่ทำความดี ช่วยเหลือสังคม ทำให้เกิดศรัทธาที่จะดำเนินรอยตาม ทั้งจากการได้ศึกษาพระพุทธศาสนา ได้เรียนรู้ถึงความเสียสละของพระพุทธเจ้า การได้เห็นพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 รวมถึง การทำงานเพื่อสังคมของคุณแม่ชีคันสนีย์ และพ่อแม่ของตนเองที่อบรมสั่งสอนและทำให้ดู 3) มีกัลยาณมิตร ชักชวนไปร่วมกิจกรรมช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมที่ได้รับความเดือดร้อน ซึ่งมาเสริมสร้างความปรารถนาในการประกอบกิจกรรมในตัวมนุษย์

3. แนวทางการสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทำให้ได้แนวทางในการสร้างแรงจูงใจการทำงานจิตอาสา สอดคล้องกับงานวิจัยของ จงรักษ์ ศุภกิจเจริญ (2560) พบว่า ปัจจัยและแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาเชิงคุณภาพ ได้แก่ บุคคลใกล้ชิดรอบข้าง ความเป็นวิชาชีพพยาบาล จิตวิญญาณความเป็นธรรมศาสตร์ ประสบการณ์เดิมในการทำกิจกรรม คณะ/มหาวิทยาลัย จิตสำนึกของตนเอง พัฒนาการกระบวนการคิดแบบมีวิจารณญาณ สร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม และภาคภูมิใจในความเป็นวิชาชีพพยาบาล จากการศึกษาพบว่าการมีจิตอาสาเกิดจากปัจจัยในตัวบุคคล ซึ่งมาจากอุปนิสัย การอบรมเลี้ยงดู ความคิด ความเชื่อ จิตสำนึกและการรับรู้ความสามารถของตนเอง ร่วมกับปัจจัยสภาพแวดล้อม เช่น การมีตัวอย่างจากบุคคลที่เชื่อถือและไว้วางใจสัมพันธ์ภาพระหว่างเพื่อน การได้รับการปลูกฝังจากครู วัฒนธรรมองค์กร และวิชาชีพ รวมถึงงานวิจัยของ อัจฉนาถ ไชยนาพงษ์ (2559) พบว่า ปัจจัยจูงใจด้านความรับผิดชอบ ด้านการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะงานอาสา ด้านความก้าวหน้าในงาน และด้านความสำเร็จของงาน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความมีจิตอาสา และลักษณะงานอาสาเป็นตัวทำนายความมีจิตอาสาที่สำคัญที่สุด โดยสะท้อนให้เห็นว่า ลักษณะงาน ทำให้ผู้นำชุมชนรู้สึกภาคภูมิใจจนตัดสินใจที่จะแสดงความมีจิตอาสา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิดาชนก วงศ์พิทักษ์ (2556) ที่พบว่า แรงจูงใจอาสาสมัครมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมจิตอาสา การกระตุ้นหรือเร้าเพื่อให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ที่จะช่วยให้งานบรรลุเป้าหมาย กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมในการปฏิบัติงานด้วยความขยัน กระตือรือร้น ทั้งยังอุทิศเวลา แรงกาย แรงใจ สติปัญญา โดยมีความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบควบคู่กันไปด้วย และช่วยให้เกิดพลังในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัย ได้องค์ความรู้สำคัญ ดังนี้

หลักพุทธธรรมที่สร้างแรงจูงใจการทำงานจิตอาสา ได้แก่ อริยวัฑฒ 5 คือ หลักปฏิบัติที่นำไปสู่ความเจริญงอกงาม หลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมประจำใจเพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐ และหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน การให้ การเสียสละ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น

หลักจิตวิทยาที่สร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา ได้แก่ ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (1954) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าความต้องการของบุคคลจะเป็นจุดเริ่มต้นของขบวนการจูงใจ และทฤษฎีของ McClelland (1961) มีความสอดคล้องกับความพึงพอใจเพราะความต้องการที่เกิดขึ้นมาจากแรงจูงใจเกิดจากสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล

สำหรับแนวทางการสร้างแรงจูงใจการทำงานจิตอาสาของบุคคลหลากหลายจากการสัมภาษณ์ผู้ได้รับรางวัลตาราวอร์ดของเสถียรธรรมสถาน สรุปแนวทางการสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาตามหลักพุทธจิตวิทยา โดยแบ่งเป็น 6 องค์ประกอบดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาตามหลักพุทธจิตวิทยา

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการวิจัยพบแรงจูงใจการทำงานจิตอาสาตามหลักพุทธจิตวิทยาของบุคคลหลากหลายอาชีพในสังคมไทย ดังนั้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

1. สถานศึกษาหรือหน่วยงานต่าง ๆ ควรปลูกฝังและส่งเสริมกิจกรรมการสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา เพื่อพัฒนาเยาวชน และบุคคลทั่วไปให้เกิดแรงบันดาลใจและจิตสำนึกในการทำความดีเพื่อสังคม

2. ควรส่งเสริม สนับสนุนและประชาสัมพันธ์บุคคลที่ทำงานจิตอาสาด้วยความเสียสละ เพื่อเป็นต้นแบบที่ดีให้กับเยาวชน และบุคคลทั่วไปเพื่อสร้างจิตอาสาและทำงานเพื่อจิตอาสาให้มากขึ้น

3. ศึกษาต้นแบบของผู้มีจิตอาสาอื่น ๆ เพื่อเพิ่มแนวทางการสร้างแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสา และศึกษาจะอย่างไรให้สามารถส่งเสริม สนับสนุน และปลูกฝังให้เยาวชนมีจิตอาสา และทำงานเพื่อจิตอาสาให้มากขึ้น

รายการอ้างอิง

- กัณธิชา เผือกเจริญ. (2556). *ศึกษากระบวนการทำงานของจิตอาสากรณีศึกษาการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายอโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์และศิลปะแห่งชีวิต), บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- จงรักษ์ ศุภกิจเจริญ. (2560). ประสบการณ์การเรียนรู้ ปัจจัย และแรงจูงใจของนักศึกษาในการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ณ ศูนย์พักพิงชั่วคราว มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต). *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 25(2), 302-313.
- อัจฉนาถ ไชยนาพงษ์. (2559). ปัจจัยจูงใจความมีจิตอาสาในกิจกรรมสาธารณสุขของผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการในจังหวัดชลบุรี. *วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา*, 11(2), 67-74.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2552). *เครื่องวัดความเจริญของชาวพุทธ* (อารยวัฑฒิ). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก.
- ธิดาชนก วงศ์พิทักษ์. (2556). *ปัจจัยจิตสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ* (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
- มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ. *โลกวิปริต-พุทธทาสภิกขุ*. สืบค้น 15 พฤษภาคม 2560, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=6H7AipXeYZs>
- Abraham Maslow. (1954). *Motivation and personality*. New York: Harper and Row.
- McClelland. (1961). *The Achieving Society*. New York: Free Press. p.121-126.